

Oppgave 1 (teller 20%)

- Forklar hva som menes med universelle og behovsprøvde velferdsordninger, og gi et eksempel på hver type ordning
- Hva er et ikke-rivaliserende gode? Gi et eksempel på et slikt gode.
- Forklar hva en etterspørselskurve i et marked er, og hva en etterspørselastisitet er.

Sensurveiledning:

a) Forskjellen på universelle og behovsprøvde velferdsordninger er dekket i slides og på forelesning. De bør ha med at universelle velferdsordninger omfatter alle, uavhengig av inntekt – i motsetning til en behovsprøvd ordning. Ut- og innbetalinger til ordningen kan imidlertid avhenge av inntekt. Uføretrygd og ledighetstrygd er universelle ordninger i Norge. Bostøtte og sosialstønad er eksempler på behovsprøvde ordninger.

b) og c) er sentrale i markedsteorien. Det er godt dekket i undervisningen og anvendt i oppgaver.

Oppgave 2 (teller 50%)

Vi ser på et marked for elektrisk kraft og antar at det kan modelleres som et marked med såkalt fullkommen konkurranse.

- Forklar ved hjelp av en figur hvordan pris og omsatt mengde bestemmes i et slikt marked.
- Hva blir effektene av at produsentenes kostnader øker? Hvordan vil effektene avhenge av hvor prisfølsom etterspørselen er? Forklar ved hjelp av en figur.

Høye strømpriser i det norske kraftmarkedet har ledet til krav om at myndighetene må gripe inn for å dempe utgiftsøkningen for husholdninger og bedrifter.

- I Norge har myndighetene valgt å subsidiere strøm. Forklar ved hjelp av en figur hvilke effekter en subsidie har i et marked, og gi en samfunnsøkonomisk vurdering av å innføre en subsidie. Du kan se på en stykksubsidie, det vil si et kronebeløp per kilowatt-time.
- Mange kraftprodusenter i Norge produserer strøm til en langt lavere pris enn den strømprisen forbrukerne betaler. Noen har argumentert for at myndighetene derfor bør sette en maksimalpris på strøm. Forklar ved hjelp av en figur hvilke effekter en maksimalpris har i et marked, og gi en samfunnsøkonomisk vurdering av å innføre maksimalpris.

Sensurveiledning

Oppgaven dekker sentralt pensum i markedsteori.

En god besvarelsen bør ha en kort forklaring av etterspørsels- og tilbudskurven, forklare effekter på pris om omsatt mengde, og vise forståelse for hvordan man gjør samfunnsøkonomiske vurderinger. På c) er det ikke opplyst om man skal se på et subsidie til kjøpere eller selgere, så det kan man velge. Det er positivt om det sies at det ikke spiller noen rolle. En god besvarelse bør kunne forklare skiftet i kurven, vise effekt på pris og omsatt mengde og på nettopris til den som får subsidien. Samfunnsøkonomiske effekter av subsidie er ikke gjennomgått på forelesning, men er

forklart i et undervisningsnotat og et video-opptak. Prinsippene for å gjøre samfunnsøkonomiske vurderinger er gjennomgått, både i lærebok og på forelesning med stykkskatt som eksempel.

På maksimalpris bør man vise at omsatt mengde blir lik tilbudt mengde, som vil være lavere enn etterspurt mengde til maksprisen. Samfunnsøkonomisk vurdering kan ta utgangspunkt i de tre kriteriene for effektivitet (fordeling etter betalingsvillighet, effektiv allokering av produksjonen og optimal mengde).

Oppgave 3 (teller 30%)

- a) Forklar hvordan en produsent med markedsrett velger hvor mye den skal produsere.

I kraftmarkedet finnes det enkelte produsenter som er så store at de kan påvirke markedsprisen i det området de opererer. Det gjelder spesielt i situasjoner der overføringskapasiteten med omkringliggende områder er begrenset. Gjennom utnyttelsen av markedsrett, påvirker den store produsenten markedsprisen for andre aktører på markedet, det vil si andre produsenter og forbrukerne av kraft.

- b) Hvem vinner, og hvem taper på at produsenten utnytter sin markedsrett? Begrunn svaret verbalt.

Økt overføringskapasitet kan gjøre at flere produsenter kan selge i markedet hvor den store produsenten tidligere var enerådende.

- c) Forklar hvorfor en slik økning av overføringskapasiteten til omkringliggende områder vil gjøre etterspørselskurven til den store produsenten mer elastisk (flatere). Forklar hvordan dette vil påvirke den pris den store produsenten setter.

Sensurveiledning

a) Standard monopoltilpasning. Modellen er gjennomgått på forelesning, med hovedvekt på grafisk fremstilling. Marginalinntekt, herunder forholdet mellom prisseffekt og kvantumseffekt, er sentralt.

b) Fordelingsvirkningene av monopol er gjennomgått på forelesning, med vekt på at selger vinner og kjøperne taper. Her kommer en utvidelse i form av at andre produsenter (selgere) på markedet også påvirkes; de vinner ved at de får høyere pris for den kraften de selger.

c) Betydningen av helningen på etterspørselskurven – og dermed marginalinntektskurven – for monopolistens markedsrett – avstanden mellom pris og marginalkostnad – er forklart på forelesning. Sammenhengen mellom markedets størrelse (og dermed antall konkurrenter) har ikke vært eksplisitt undervist, og krever derfor litt egen tenkning fra studentene (men oppgaven er forsøkt formulert slik at svaret implisitt er gitt).